

Kedves János! Második anyanyelvünkön búcsúzom Tőled:

Carissime, amicissime! Bonum certamen certavisti, cursum consummavisti, fidem servavisti. Reposita est Tibi corona iustitiae, quam reddet Tibi Dominus, cuius nomen cognovisti, et qui Te — iustus iudex — illa die certe liberabit. Anima candida et pia, in aeternum ave atque vale!*

BORZSÁK ISTVÁN

BOLLÓK JÁNOS
(1944. JÚNIUS 17., MEZŐKÖVESD—
2001. OKTÓBER 4., BUDAPEST)

QUONIAM IN ME SPERAVIT, LIBERABO EUM;
PROTEGAM EUM, QUONIAM COGNOVIT NOMEN MEUM.
Ps. 90, 14.

Kedves Tanár Úr!**

Búcsúzni jöttem tőled, pedig jó esztendővel ezelőtt, egy egészen más alkalommal, mikor a kollégium éléről távoztál, azzal hátrítottam el a búcsúztatásodat, hogy nekem mindig ott és az maradsz, aki voltál. Nem félttem, hogy megbántalak, tudtam, megérted szándékomat. Tudom, most is így van: bár közöttünk semmi nem változott, mégis e földi lét találkozásainknak átmenetileg határt szab. Búcsúzom hát tőled, mert elmentél, és fájó hiányodat tapasztalom, búcsúzom, mert így kívánja őseink szokása, és búcsúzom, mert e búcsúzással tanítványaid szeretetét tolmácsolom.

Azt mondtad, nem félsz a haláltól, és meghalni 57 évesen nem számít korai halálnak. Láttam, hogy igazat mondtál, de azt is tudom, hogy nem így van. Egy filológus életében éppen ezek és az ezt követő évek lennének a legtermékenyebbek, mikor a fölhalmozott tudás szintézissé válik, és az igazán nagyok iskolát teremtenek. Éppen ezen az úton haladtál, mikor a könyörtelen betegség megtámadott. Megpróbáltál még néhány tanulmányt és könyvet befejezni, melyek csiszolatlanágukban is nagyszerűek, de a tanítványok itt maradtak árván: az ókori asztrológia, a vallástörténet — és sorolhatnám — iskolát teremteni kész professzora, eltávoztál közülünk. Szerényen azt mondtad: hogy milyen tudós voltál, azt majd az utókor dönti el. Ez az utókor elkezdődött, és a majdani kutatók, a mostani vagy nemrégiben végzett hallgatók mindig őszinte ítéletét a betegágyad mellé tett ajándék már sejteti. A tanulmányaidat összegyűjtő kötet formája, a fénymásolt lapok egyszerűek, mégis a határtalan szeretet és a tudósnak kijáró tisztelet nemesen egyszerű magasztossága árad belőlük.

Csak a valóban nagy egyéniségeknek adatik meg, hogy már életükben legendák szülessenek róluk. A jó tanár csalhatatlan ismérve, hogy diákjai — az átvett tudáson és szemléleten túl — egy-egy gesztusát, mondatát újra és újra fölidézik. A következetes szigor, a magas követelmények a hallgató megbecsülését jelentik, melyből sohasem az ellenszenv, hanem a szeretet és ragaszkodás érzése fakad. A hallgatók tudták, hogy Bollók Tanár Úr átható tekintete előtt félkész tudással aligha lehet megállni, de lassanként megérették és tapasztalták, hogy ez csak a felszín, eszköz. Olyan mély emberség és segíteni akarás jellemezte őt, mely csak a sokat tapasztalt tanár és messzire látó vezető sajátja.

* Elhangzott a temetésen, a budapesti Szent István-bazilikában, 2001. okt. 19-én. L. még Harmatta János nekrológját is a Népszabadság 2001. okt. 11-i számában.

** Elhangzott a budapesti Szent István Bazilikában 2001. október 19-én.

Emberségről példát bátran vehettünk tőle, rettenthetetlen kitarása és rendíthetetlen akarata nem tűrt megalkuvást a keresztény és magyar emberi értékekben, nem kereste az elvtelen kompromisszumot, az összecsapásokat kerülő vargabetűket, ezért is szerették igazán, akik szerették.

Emlékszem, Tanár Úr, ahogy szóltanul, a testi sorvadástól elgyötörtén búcsút intettél az elforduló, egymással beszélgető nővéreknek, a szavak már elhagytak, de emberi tartásod megtörhetetlen maradt. Ez a tartás és elszántság sarkallt, hogy az Eötvös Collegium ügyét és nehéz keresztjét magadra vállald. A végeláthatatlan és gyakran értelmetlenné tűnő küzdelem miértjét és célját az, aki nem volt kollégista, nem értette, és bizony még a kollégisták közül is sokan voltak ilyenek. Évtizedeken keresztül tanítottál ott és kitarítottál a Collegium mellett, majd végül személyedben egyesítve a fáradhatatlan szervezőt, az elhivatott tanárt és a tekintélyes tudóst, elvállaltad az igazgatói tisztet. Nem gondoltam, hogy a tréfásan idézett jó kuruc szellem — Életünket és vérünket — ily keservesen és elháríthatatlanul utolér.

Mielőtt a Collegium dolgozója, az Eötvös Loránd Tudományegyetem és az Eötvös Collegium egykori és mostani növendékei, tanítványaid nevében végső búcsút vennék tőled, egy gondolattal családod felé fordulok. Hitem szerint a jó embert a mindenható Atyaisten az igazak közé, maga mellé veszi. A hozzátartozók bizonyosságát és vigaszát erősítse az itt jelenlévő tanítványok tanúságtétele, hogy az elhunyt jó ember volt.

Most pedig immár búcsúszom.

A majdani találkozás reményében: Isten veled Tanár Úr!

HORVÁTH LÁSZLÓ

BOLLÓK JÁNOS IRODALMI MUNKÁSSÁGA¹

RÖVIDÍTÉSEK

AAH	=	Acta Antiqua Academiae Scientiarum Hungaricae
ACD	=	Acta Classica Universitatis Scientiarum Debreceniensis
AntTan	=	Antik Tanulmányok
AUB	=	Annales Universitatis Scientiarum Budapestinensis de Rolando Eötvös nominatae
ItK	=	Irodalomtörténeti Közlemények
VIL	=	Világirodalmi lexikon, Budapest

1970

[1] Cicero: De oratore II 54—71 (részletek). In: SZALAI KÁROLY: A komikum breviáriuma. Budapest 1970. 16—39. (műfordítás)

[2] aretalógia VIL I (1970) 441—2.

1971

[3] Egy Tuna el-Gebel-i sírvers problematikája. AntTan 18 (1971) 253—258.

1972

[4] Lukianos és Egyiptom. Bölcsészdoktori disszertáció. Budapest 1972. 167 l. (kézirat)

[5] Das Problem eines Grabgedichtes von Hermupolis. AUB Sectio Classica 1 (1972) 31—39.

¹ E jegyzék összeállítása során a *Ritoók Zsigmond* és *Bellus Iboya* által szerkesztett bibliográfiákat is figyelembe vettük. Az adatok ellenőrzésében és kiegészítésében *Kozák Dániel* és *Varga Benjámín* volt segítségemre. A megbírált művek címe nem „dült betűvel” van szedve, mint pl. AntTan 2, 189, hanem szögletes zárójelek között áll. Teljesség kedvéért népszerűsítő jellegű műveket is fölvtettük.